

<http://dx.doi.org/10.18778/1644-857X.15.02.15>

Przemysław M. Żukowski, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II (1780–2012), pod red. Doroty Malec, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014, ss. 682.

Recenzowana praca jest częścią większego przedsięwzięcia wydawniczego, jakim było przygotowanie publikacji dotyczącej kadry profesorskiej Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Chronologicznie całość dotyczy okresu od początku istnienia Wydziału do czasów współczesnych. Wydawnictwo ukazało się w dwóch tomach – uznano, że datą dzielącą obie części będzie rok 1780 (cezurę stanowi reforma Akademii Krakowskiej przeprowadzona przez Komisję Edukacji Narodowej). Niestety nie udało się wydać prac w odpowiedniej kolejności. Jako pierwszy ukazał się tom II, dopiero po nim tom I¹. Wprawdzie obie części są realizacją jednego pomysłu wydawniczego, stanowią jednak rezultat prac oddzielnych zespołów autorskich. W przypadku interesującego nas tomu II powstał on nie w wyniku pracy zespołu, ale jednego autora – Przemysława Żukowskiego, pracownika Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. W realizacji obu części wzięły udział także osoby pełniące funkcję redaktorów, w przypadku tomu II redaktorem była Dorota Malec. Jest ona autorem wprowadzenia do części zasadniczej pracy. Znajdujemy w nim podstawowe informacje na temat funkcjonowania Wydziału w latach 1780–2014². Oprócz wiadomości o dość często dokonujących się przeobrażeniach i zmianach organizacyjnych analizowanej struktury (wynikających chociażby ze zmieniającej się rzeczywistości politycznej) Autorka wymieniła najbardziej znane postacie związane z Wydziałem. Niektóre z nich

¹ K. Ożóg, K. Fokt, M. Mikuła, M. Zdanek, D. Wójcik-Zega, K. Kuras, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. I (1364–1780), red. W. Uruszczak, Kraków 2015.

² D. Malec, *Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1780–2014*, s. VII–XXV (po tekście w języku polskim zamieszczony został ten sam materiał w języku angielskim).

to osoby, które należy zaliczyć do najwybitniejszych przedstawicieli nauk prawnych w Polsce (na ziemiach polskich).

Po tekście Doroty Malec znalazło się obszerne (ponad 20-stronicowe) *Słowo od autora*. Przemysław Żukowski zamieścił tu informacje na temat dotychczasowych prac prowadzonych na Uniwersytecie Jagiellońskim, których celem było przygotowanie wydawnictw o charakterze słownikowym dotyczącym zarówno miejscowej kadry akademickiej, jak i studentów. Historia tego typu inicjatyw ma długoletnią tradycję, nie wszystkie zakończyły się jednak powodzeniem. Duża część *Słowa od autora* została oczywiście poświęcona przygotowanemu wydawnictwu. Znajdujemy tu podstawowe informacje na temat budowy poszczególnych biogramów i preferencji stosowanych przez Autora w selekcji dostępnych informacji. Przemysław Żukowski zdecydował się również na przybliżenie czytelnikowi zasad, jakie obowiązywały podczas nadawania stopnia doktora, ubiegania się o habilitację, wreszcie – w czasie obsadzania katedr. Wprawdzie rozważania te miały na celu jedynie zasygnalizowanie problemu, ale np. we fragmencie mówiącym o obsadzie katedr poza informacjami dotyczącymi początku XIX w. można było wspomnieć, jak procedura ta wyglądała w okresie późniejszym.

Słowo od autora to fragment niewątpliwie wartościowy, ułatwiający korzystanie z części zasadniczej publikacji, pozwalający łatwiej „poruszać się” po poszczególnych biogramach. Autor publikacji nie zdecydował się na wyartykułowanie wniosków, jakie można byłoby wyciągnąć po przynajmniej powierzchownej analizie materiałów biograficznych. Ciekawe byłyby np. informacje: jakie było pochodzenie społeczne profesorów; z jakich obszarów geograficznych pochodzili; na jakich uczelniach zdobywali wykształcenie (ilu na zagranicznych); ile miały lat osoby uzyskujące *veniam legendi*; ile mieli lat profesorowie, gdy powierzano im katedry; jaka była długość życia analizowanych osób; dla ilu w czasie ich drogi naukowej Uniwersytet Jagielloński był jedynym miejscem pracy itp. Oczywiście dane takie mogłyby zostać również przedstawione oddzielnie dla poszczególnych okresów historycznych, co pozwoliłoby na dodatkowe porównania. Mam nadzieję, że materiał zawarty w biogramach w najbliższym czasie zainspiruje jakiegoś badacza do głębszej analizy znajdujących się tam bogatych danych. Najbardziej predystynowany do tego byłby oczywiście Przemysław Żukowski – w tym miejscu zachęcam go do podjęcia się takiego przedsięwzięcia, chociażby w postaci niezbyt obszernego artykułu.

Część zasadniczą pracy stanowią biogramy osób – tytułowych bohaterów publikacji. W analizowanym tomie znalazły się materiały dotyczące ponad 250 osób³. Termin „profesor” rozumiany jest dość szeroko: do grupy tej zaliczono także m.in. profesorów honorowych, zastępców profesorów, również osoby mające habilitację (w zależności od okresu różne było jej znaczenie)⁴. Oczywiście elementem nieodzownym było zatrudnienie (nawet krótkotrwałe) na Wydziale Prawa⁵.

Decyzją strategiczną było skonstruowanie schematu, według którego zostaną uszeregowane informacje biograficzne. W pracy zrealizowany został pomysł, zgodnie z którym każdy biogram zawiera następujące „stałe” dane:

1. Podstawowe informacje biograficzne (data i miejsce urodzenia, miejsce pochówku, informacje o rodzicach, ewentualnie współmałżonku i dzieciach). W przypadku dysponowania zdjęciem opisywanej osoby zostało ono zamieszczone⁶.
2. Wykształcenie.
3. Kariera pozauniwersytecka.
4. Kariera uniwersytecka.
5. Inne informacje.
6. Najważniejsze prace.
7. Źródła archiwalne.
8. Źródła drukowane i literatura.

³ Do publikacji dołączono dwa biogramy profesorów zmarłych w 2014 r., faktycznie cezury końcowej nie stanowi więc tytułowy rok 2012.

⁴ Przykładowo: w drugiej połowie XIX i w początkach XX w., także w okresie międzywojennym i bezpośrednio po II wojnie światowej, habilitacja dawała jedynie prawo wykładania, ubiegały się o nią osoby mogące prowadzić zajęcia dydaktyczne na uczelniach. Współczesna habilitacja w zdecydowanie większym stopniu ma charakter naukowy, nie musi też wiązać się z prowadzeniem zajęć dydaktycznych.

⁵ W *Słowie od autora* przydatna byłaby informacja na temat liczby osób, których biogramy znalazły się w treści (liczba podana jest jedynie w notce zamieszczonej na tylnej okładce). Ciekawym dodatkiem do rozważań w tej części pracy byłoby też np. wyliczenie, ile w ramach przedstawionej zbiorowości było osób mających katedry, ile było osób niebędących profesorami, ale mających habilitację, jak liczna była grupa zastępców profesorów czy profesorów honorowych.

⁶ Brakująca fotografia nieraz została zastąpiona zdjęciem niewielkiego fragmentu pisma danej osoby lub jej autografem.

Ponieważ w tej chwili realizuję projekt badawczy, którego efektem będzie seria wydawnictw słownikowych poświęconych uniwersyteckiej kadrze profesorskiej⁷, mogę z perspektywy swoich doświadczeń wyartykułować refleksje na temat zaproponowanego schematu hasła biograficznego. Ogólnie nie zgłaszam do niego większych zastrzeżeń. W biogramach największy akcent został położony na przybliżenie drogi naukowej profesorów, co biorąc pod uwagę charakter wydawnictwa, wydaje się uzasadnione. Można w nich znaleźć także informacje na temat wykształcenia i ewentualnej kariery pozauniwersyteckiej. Jak się domyślam, taki wybór akcentów w biogramach w dużym stopniu wynikał z zawartości źródeł, którymi dysponował Autor. Szczególnie w przypadku dokumentacji uniwersyteckiej dominują wiadomości właśnie o takim charakterze.

Cenne wydaje się umieszczenie w biogramach tytułów najważniejszych prac bohatera danego hasła. Dają one pewien obraz aktywności naukowej, choć oczywiście tylko częściowo. Trudno na ich podstawie stwierdzić, jaką rangę naukową miały wymienione pozycje. Pewnym rozwiązaniem byłoby zamieszczenie krótkich komentarzy na temat pozycji naukowej danej osoby. Zdaję sobie oczywiście sprawę, że nie byłoby to zadanie łatwe, wymagałoby jeszcze głębszej analizy materiałów źródłowych i literatury. Jeżeli miałabym zgłosić inne postulaty dotyczące poszerzenia danych w biogramach (poza oceną pozycji naukowej), to wśród nich mogłyby się znaleźć chociażby deklarowana znajomość języków obcych oraz informacja na temat długotrwałych pobytów zagranicznych (szczególnie naukowych). To oczywiście jedynie informacje uzupełniające, schemat w obecnym kształcie wydaje się rozwiązaniem przemyślanym i z poznawczego punktu widzenia cennym.

W biogramach znajdujemy pewne informacji o sferze bardziej prywatnej, w tym na temat rodziny. Wiadomości wprawdzie ograniczają się do podania imion i dat urodzin rodziców (zawodu wykonywanego przez ojca), ewentualnie daty zawarcia związku małżeńskiego, imion i dat urodzin dzieci⁸, ale niewątpliwie dzięki nim opis jest bardziej „ożywiony”. Rozumiem, że rezygnując z poszerzenia tego obszaru o nowe elementy, Autor kierował się chęcią

⁷ Projekt realizowany w ramach grantu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki: *Słownik Biograficzny Profesorów II Rzeczypospolitej* (sześć tomów – oddzielny tom dla każdego z sześciu istniejących wówczas uniwersytetów).

⁸ Oczywiście tylko wówczas, gdy takie wiadomości udało się pozyskać.

realizacji głównego założenia wydawnictwa, to znaczy przedstawienia sylwetek naukowych, a nie sylwetek jako takich.

Przygotowując poszczególne biogramy, Przemysław Żukowski w dużym stopniu oparł się na materiałach źródłowych. W największym zakresie bazował na zbiorach Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, jednak nie tylko. Sięgnął do archiwów innych uczelni (w tym i tych obecnie leżących poza wschodnią granicą), także do archiwów państwowych (centralnych – Archiwum Głównego Akt Dawnych i Archiwum Akt Nowych oraz lokalnych). W szerszym zakresie korzystał również ze źródeł drukowanych, w tym wytworzonych przez Uniwersytet Jagielloński. Dobrym rozwiązaniem jest silne wyeksponowanie w ramach poszczególnych biogramów tego fragmentu, w którym umieszczono informacje o źródłach i literaturze, z których Autor czerpał informacje, przygotowując poszczególne hasła. Materiał ten został podzielony na dwie oddzielne części (źródła archiwalne oraz źródła drukowane i literatura). Stanowią one integralny fragment tekstu głównego i traktowane są równoprawnie z innymi częściami składowymi biogramu.

Należy wyrazić życzenie, aby tak jak to się stało w przypadku Wydziału Prawa, także profesorowie innych Wydziałów Uniwersytetu Jagiellońskiego zostali rozpoznani z równą starannością badawczą. Także by kolejne opracowania na temat kadry tej uczelni zostały wydane w postaci przypominającą omawiane wydawnictwo (twarda okładka, dobrej jakości papier, materiał ilustracyjny wzbogacający treść).

MAŁGORZATA PRZENIOSŁO
UNIwersytet JANA KOCHANOWSKIEGO W KIELCACH*

Bibliografia

OPRACOWANIA

Malec D., *Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1780–2014*, [w:] P.M. Żukowski, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II (1780–2012), red. D. Malec, Kraków 2014, s. VII–XXV.

* Wydział Pedagogiczny i Artystyczny, Instytut Edukacji Szkolnej, Zakład Podstaw Dydaktyki.

Ożóg K., Fokt K., Mikuła M., Zdanek M., Wójcik-Zega D., Kuras K., *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. I (1364–1780), red. W. Uruszczak, Kraków 2015.

Żukowski P.M., *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II (1780–2012), red. D. Malec, Kraków 2014.